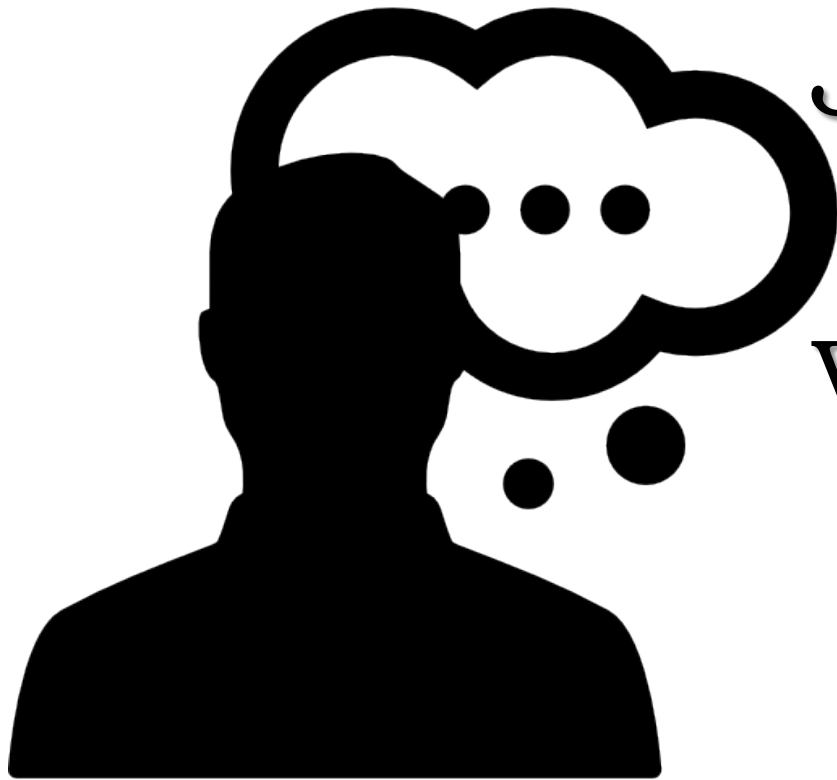

Święci – patroni i patronki czasów panowania dynastii Piastowskiej

18 IV 2020

Jak zostawało się
świętym
w średniowieczu?

Rafaello Santi, fragment fresku przedstawiający Grzegorza IX

W 1234 roku **papież Grzegorz IX** ogłosił, że przypadek każdego potencjalnego świętego musi zostać **dokładnie zbadany przez głowę Kościoła.**

Dopiero potem zapadała decyzja o oficjalnej **kanonizacji.**

- początkowo trzeba było zostać **męczennikiem**, ale koniec prześladowań to uniemożliwił
- źródła hagiograficzne pokazują, że święty to przede wszystkim osoba prowadząca **cnotliwe życie, chętna do pomocy potrzebującym, praktykująca ascetyzm**, ale również **czyniąca cuda**
- największe szanse na kanonizację miały **osoby duchowne**, jednak historia zna wielu **świeckich** świętych (zazwyczaj męczenników)

*Potrąficie wymienić
polskich świętych
z czasów panowania
Piastów?*

św. Zygmunt

474 r.
narodziny
Zygmunta

517 r.
przyjęcie
władzy przez
Zygmunta po
śmierci ojca

515 r.
ufundowanie
przez
Zygmunta
klasztoru
św. Maurycego
w Szwajcarii

1 V 523 r.
męczeńska
śmierć
Zygmunta

Św. Zygmunt

Kim był?

kierunek w teologii
chrześcijańskiej
podważający dogmat
Trójcy Świętej

- syn **Gundobada**, króla Burgundów;
- Zygmunt początkowo był **arianinem**, jednak pod wpływem biskupa Vienne o imieniu **Awit** przeszedł na **katolicyzm**;
- po śmierci ojca został obwołany **królem Burgundii**;
- po nawróceniu ufundował **klasztór św. Maurycego** w Agaune (Szwajcaria);
- **utopiony w studni** przez króla Franków Chlodomera w **Lyonie** (Francja).

Kult św. Zygmunta w Polsce

- historia kultu św. Zygmunta
związana jest z panowaniem
Bolesława Kędzierzawego →
- św. Zygmunt jest patronem **Płocka**;
- tradycja zachowała w pamięci
Zygmunta jako **króla pobożnego**
(mimo popełnionego przestępstwa
→ więcej informacji znajdziesz
na **karcie pracy**)
- św. Grzegorz z Tours nazywał go
męczennikiem

J. Matejko, *Bolesław IV Kędzierzawy*

Herma św. Zygmunta

gotycki relikwiarz
w kształcie popiersia
wykonany w **latach**
1350-1356

cenny przykład złotnictwa
doby panowania
Kazimierza Wielkiego

miejsce wykonania hermy
dyskusyjne: **Akwizgran?**
Płock? Kraków?

wewnątrz hermy znajdują
się **kości czaszki**
św. Zygmunta

herma wykonana
ze **srebra**,
częściowo **złocona**

na głowie
św. Zygmunta **bogato**
zdobiona korona
(szafiry, rubiny, perły)

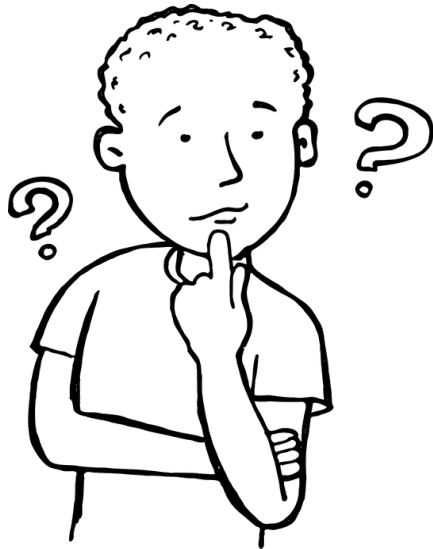
skromne ubranie

św. Zygmunt ukazany
w **sile wieku**, z
zadbany zarostem
i **falowanymi**
włosami

Wiecie co przedstawia ilustracja obok?

To również jest relikwiarz św. Zygmunta! Zaskoczeni?

- o **złoty relikwiarz** ze szczątkami św. Zygmunta;
- o wykonany w **1533 roku** w norymberskim warsztacie;
- o ofiarowany przez króla **Zygmunta I Starego** do **kaplicy Zygmuntowskiej**;
- o relikwiarz ozdobiony tarczami z herbami **Królestwa Polskiego i Sforzów**;
- o na relikwiarzu umieszczone figury świętych: **Stanisława, Wacława i Zygmunta**.

zobaczcie następny slajd

Relikwiarz św. Zygmunta, Norymberga, 1533;
złoto, kryształ górski; odlewanie, cyzelowanie, emalia; wysokość 27 cm; Kraków, skarbiec katedry na Wawelu

św. Zygmunt

**Herb
Królestwa**

**Herb
Sforzów**

św. Stanisław

św. Wacław

Czy wiesz, że...

W 1166 roku **biskup Werner**
przywiózł do Płocka
z Akwizgranu dar
cesarza Fryderyka I – część
czaszki św. Zygmunta.

Św. Zygmunt wzywany jest
jako orędownik podczas **malarii**
oraz przez
chorych na przepuklinę.

W 1371 roku, wnuczka
Kazimierza Wielkiego,
a żona **Karola IV – Elżbieta**,
ufundowała złote
popiersie św. Zygmunta?
Niestety nie zachowało się
ono do naszych czasów.

Św. Wojciech

956 r.
narodziny
Wojciecha w
czeskich
Libicach w
możnowładczej
rodzynie
Sławnikowiców

999 r.
kanonizacja
Wojciecha
w Rzymie
i ustanowienie
polskiej
provincji
kościelnej

W 999 r. papież **Sylwester II** ustanowił polską prowincję kościelną złożoną z **arcybiskupstwa gnieźnieńskiego i trzech biskupstw**. Papieska decyzja została wcielona w życie w 1000 roku.

997 r.
męczeńska śmierć
Wojciecha w czasie
misji
chrystianizacyjnej
wśród Prusów

1000 r.
zjazd w Gnieźnie

Św. Wojciech

Kim był?

- św. Wojciech przyszedł na świat w możnej, czeskiej rodzinie jako syn **Sławnika i Strzeżysławy**;
- w **983 roku** św. Wojciech został mianowany **biskupem Pragi**. Następnie odbył podróż do Rzymu, gdzie wstąpił do **zakonu benedyktynów**;
- w wyniku sporów rodowych w **996 roku** św. Wojciech przybył na dwór polskiego księcia **Bolesława Chrobrego**, a stąd został wysłany z **misją chrystianizacyjną do pogańskich Prusów**.

SKARBY EPOKI PIĄSTÓW

Wystawa w 700. rocznicę
koronacji Władysława Łokietka

Według tradycji **książę Bolesław Chrobry** miał wykupić ciało zamordowanego przez Prusów Wojciecha za tyle złota, ile ważyło.

Szczałki misjonarza złożono w **Gnieźnie**.

Po ogłoszeniu Wojciecha świętym do jego grobu udał się cesarz **Otton III**. Jego wizytę tak opisał kronikarz Gall Anonim:

Edward Brzozowski „Bolesław Chrobry i Otton III u grobu św. Wojciecha” w Złotej Kaplicy w katedrze poznańskiej

(...) cesarz Otto Rudy przybył do [grobu] św. Wojciecha dla modlitwy i pojednania (...).

Bolesław przyjął go tak zaszczytnie i okazale, jak wypadało przyjąć króla, cesarza rzymskiego (...). [Otton] dał [Bolesławowi] w darze gwóźdź z krzyża Pańskiego wraz z włócznią św. Maurycego, w zamian za co Bolesław ofiarował mu ramię św. Wojciecha.

Jednym z podarków Ottona III dla Bolesława Chrobrego
była **Włócznia św. Maurycego**,
przechowywana do dziś w skarbcu katedry na Wawelu.

kopia Świętej Włóczni
Cesarskiej uważanej
za narzędzie, którym
przebito bok Chrystusa

jedno z polskich
insygniów władzy

w tradycji niemieckiej
Święta Włócznia
używana na polu bitwy
zapewniała zwycięstwo;
potem włócznia stała się
symbolem cesarskiej
władzy

grot wykonany około
1000 roku
ma 59 cm długości

istniały inne kopie
włóczni подарowane
władcy Węgier i Czech

Włócznia św. Maurycego, Niemcy (?), około 1000 (?)

żelazo, miedź; kucie, złocenie; długość 59 cm, szerokość 7 cm; Kraków, skarbiec katedry na Wawelu

Czy wiesz, że...

rodzice św. Wojciecha na chrzcie nadali mu słowiańskie imię,
które oznaczało „*ten, który cieszy się jako wojownik*”?

W krajach zachodnich Wojciecha nazywa się od jego imienia z bierzmowania **Adalbertem**

23 IV 997 roku

Wojciech poniósł męczeńską śmierć
z rąk wrogo nastawionych Prusów,
którym przewodził pogański
kapłan o imieniu Sicco?

przyrodnim bratem św. Wojciecha był
**Radzim Gaudenty – pierwszy
arcybiskup gnieźnieński?**

*Męczeństwo św. Wojciecha, scena XIV
Drzwi Gnieźnieńskich (II poł. XII w.)*

Św. Stanisław ze Szczepanowa

ok. 1030 r.
narodziny
Stanisława
w Szczepanowie

1079 r.
męczeńska
śmierć
Stanisława
w kościele na
Skałce

1072 r.
Stanisław zostaje
biskupem
krakowskim

1088 r.
przeniesienie
relikwii
Stanisława
do katedry
wawelskiej

Św. Stanisław ze Szczepanowa

Kim był?

- w 1060 r. Stanisław przyjął święcenia kapłańskie i został **kanonikiem krakowskim**
- prawdopodobnie Stanisław został mianowany na **biskupstwo krakowskie przez samego Bolesława Szczodrego**
- **wskrzesił Piotrowina**, od którego otrzymał dobra ziemskie na rzecz biskupstwa. Po śmierci darczyńcy jego spadkobiercy upominali się o ziemię, Stanisław wskrzesił Piotrowina, który poświadczył prawdę w procesie, następnie biskup odprawił Piotrowina do grobu → **w ikonografii św. Stanisław jest ukazwany z modlącym się przy nim Piotrowinem**

**Potraficie
wskazać
na ilustracji obok
św. Stanisława
i Piotrowina?**

św. Stanisław

Piotrowin
wychodzący z grobu,
portret św. Stanisława
z klasztoru
franciszkanów
w Krakowie,
autor nieznany

Piotrowin

Czy biskup Stanisław został słusznie skazany przez Bolesława Śmiałego na śmierć?

Zeskanuj kod QR i znajdź odpowiedź na zadane pytanie

Św. Jadwiga Śląska

1178/1180 r.
narodziny
Jadwigi
w Andechsie
w Bawarii

1202/1203 r.
fundacja
klasztoru
sióstr cysterek
w Trzebnicy

1267 r.
kanonizacja
Jadwigi
przez
papieża
Klemensa IV

1190/1192 r.
Ślub Jadwigi
z księciem
Henrykiem
Brodatym

1243 r.
śmierć
Jadwigi
w opinii
świętości

Św. Jadwiga Śląska

Kim była?

- św. Jadwiga Śląska pochodziła ze znanej, **bawarskiej rodziny**;
- **miała trzy siostry**, jedna wstąpiła do zakonu, a dwie zasiadały na tronach królewskich we Francji i na Węgrzech
- po śmierci męża, Henryka Brodatego, św. Jadwiga wstąpiła do klasztoru **cysterek w Trzebnicy**, który sama ufundowała
- Jadwiga zmarła 5 lat później wyczerpana surowym życiem jakie prowadziła

Jadwiga Śląska już za życia uchodziła za świętą - opiekowała się chorymi i ubogimi, żyła w ascezie, praktykując posty i pokutę.

Około 1351 roku powstał w Krakowie z fundacji Kazimierza Wielkiego **kościół i szpital św. Jadwigi na Stradomiu** (dziś w pozostałościach tych budynków mieści się XIX-wieczna kamienica).

W 1611 roku przekazano owemu kościołowi jedną z nielicznych pamiątek po świętej – **szklanice zwaną Jadwigi Śląskiej**. Jest to XII-wieczna, kryształowa szklanka przerobiona na kielich mszalny.

Według podań, gdy chory napił się z tej szklanicy, natychmiast wracał do zdrowia.

Bizancjum lub Bliski Wschód (?), w. XII (?) (czara); Śląsk (?), początek w. XV; (oprawa) kryształ górski, srebro; rytowanie, kucie, trybowanie, odlewanie, niellowanie, emalia, złocenie; wys. całkowita 20 cm, śred. stopy 13,5 cm, śred. pierścienia ujmującego szklanice 8,6 cm, wys. szklanicy 10,6 cm, śred. podstawy szklanicy 7 cm, śred. wylewu 11 cm; Kraków, skarbiec katedry na Wawelu

Czy wiesz, że...

Św. Jadwiga kształciła się w jednym z bawarskich klasztorów benedyktynek. Przybywając do Polski była zapewne bardziej wykształcona od swojego męża – księcia Henryka Brodatego.

W 1209 roku św. Jadwiga wraz z mężem Henrykiem złożyła **śluby czystości**. Odtąd Henryk zaczął nosić brodę, której nie zgolił aż do śmierci w 1238 roku.

św. Kinga

1234 r.
narodziny
Kingi
w
Ostrzychomiu

1247 r.
zaślubiny
Kingi z
Bolesławem
Wstydliwym

1292 r.
śmierć
Kingi
w Nowym
Sączu

1239 r.
przybycie
Kingi do
Polski

1254 r.
fundacja
pierwszego
relikwiarza
św. Stanisława

Św. Kinga

Kim była?

- węgierska księżniczka z dynastii **Arpadów**
- jej mężem był **Bolesław Wstydlivy**
- dzięki staraniom księżnej Kingi do Polski dotarli górnicy z Węgier, którzy **odkryli złoża soli w Bochni i Wieliczce**
- dzięki staraniom Kingi i biskupa Prandoty z Białaczewa doszło do **kanonizacji św. Stanisława ze Szczepanowa**
- **Najważniejszą fundacją księżnej Kingi był klasztor dla Sióstr Klarysek w Starym Sączu**

Czy wiesz, że...

Św. Kinga miała **siostkę Jolantę**, która prawdopodobnie ufundowała diadem na hermie św. Zygmunta?

Jolanta mogła przekazać koronę z okazji odbudowy Płocka w 1261 roku przez Litwinów. Możliwe również, że Jolanta przekazała koronę swojej najstarszej córce, Jadwidze, żonie Władysława Łokietka, i że to właśnie Łokietek lub jego następca przekazał koronę do Płocka.

małżonek św. Kingi,
książę Bolesław Wstydlivy,
miał **siostkę Salomeę**?
Piastówna odrzuciła jednak
koronę królewską i idąc śladem św. Klary,
stała się pierwszą polską klaryską

Św. Jadwiga Andegaweńska

1373/1374

narodziny
Jadwigi
w Budzie

1384 r.
koronacja
Jadwigi na
króla Polski

1399 r.
śmierć
Jadwigi

1378 r.
zaręczyny
z Wilhelmem
Habsburgiem

1386 r.
ślub
z Władysławem
Jagiellą

Św. Jadwiga Andegaweńska

Kim była?

- najmłodsza córka króla Węgier i Polski **Ludwika I Wielkiego** i **Elżbiety Bośniackiej**
- w dzieciństwie została przeznaczona na żonę **Wilhelma Habsburga** (zaręczyny w 1378 roku); przez pewien czas przebywała na dworze wiedeńskim
- po śmierci najstarszej siostry **Katarzyny**, wróciła na Węgry, by przygotować się do objęcia w przyszłości tronu węgierskiego
- mimo że król Ludwik wyznaczył **Marię** (siostrę Jadwigi), żonę **Zygmunta Luksemburskiego** na tron Polski, to Jadwiga została ostatecznie koronowana na **króla Polski w 1384 roku**

św. Jadwiga ufundowała
i współtworzyła racjonal
biskupów krakowskich?

św. Jadwiga współdziałała
w dziele chrystianizacji Litwy?
dlatego też nazywana jest
apostolką Litwy

Jadwiga jako król Polski fundowała wiele nowych kościołów i uposażała już istniejące klasztory? Opiekowała się szpitalami. W 1397 założyła bursę dla polskich i litewskich studentów przy Uniwersytecie Karola w Pradze.

Racjonal wyhaftowany
przez
Jadwigę Andegaweńską

Czy wiesz, że...

Herb
Uniwersytetu
Jagiellońskiego

św. Jadwiga zapisała
swoje klejnoty na rzecz
**odnowienia Akademii
Krakowskiej?**

Legenda o stópcie Jadwigi

Pewnego dnia Jadwiga przechodziła wraz z orszakiem obok budowanego właśnie kościoła na Piasku, spostrzegła płaczącego robotnika i dowiedziała się, że strapiony biedak nie ma czym opłacić lekarza dla chorej żony, obiecała mu pomoc- parła stopę na kamieniu, odpięła złotą klamrę z bucika i ofiarowała ją kamieniarzowi, gdy odeszła, robotnicy spostrzegli, że w kamieniu, jak w miękkiej glinie, odciśnięty jest ślad królewskiej stopy, wspólnymi siłami obkuli kamień i wyryli na nim datę tego wydarzenia: rok 1390, kamień wmurowali w ścianę świątyni – tkwi on tam do dziś.

Psalterz

Psalterz to wyraz pochodzenia łacińskiego oznaczający **księgę Starego Testamentu** zawierającą zbiór psalmów przypisywanych królowi Dawidowi. **Najstarszy zachowany polski przekład Psalterza pochodzi z przełomu wieków XIV/XV i najprawdopodobniej był przeznaczony dla królowej Jadwigi.** Dlatego też nazywany jest **Psalterzem Jadwigi** lub **Psalterzem Floriańskim** od opactwa św. Floriana w Austrii, gdzie rękopis był przechowywany.

Księga ta składa się z **301 bogato zdobionych pergaminowych kart**. Zawiera **150 psalmów** pisanych równolegle w trzech językach: **łacińskim, polskim i niemieckim**. Bogate zdobienia oraz użycie trzech języków tłumaczą jego przeznaczenie dla osoby **wszechstronnie wykształconej**.

! Każdy psalm pisany był kolejno w trzech !
! językach, stąd luki w wersach wypełniane !
! ilustracjami, tak by cała kolumna tekstu !
! na stronie była równa, a wszystkie wersy !
! doprowadzone do brzegu. !

Psalterz

Zagadkowe **drolerie** na marginesach *Psalterza*

motyw dekoracyjny w postaci małych scenek figuralnych
lub zwierzęcych, nacechowanych fantazją, humorem,
groteskową deformacją i karykaturą

Bibliografia

Literatura przedmiotu:

- Bukowski K., *Słownik Polskich Świątych*, Kraków 1995;
- Kornecki M., *Bł. Kinga – pamiątki, obiekty kultu, dzieła sztuki. Inwentarz z terenu Diecezji Tarnowskiej*, „Currenda”, 140, 1990, nr 1–3;
- Marecki J., Rotter L., *Jak czytać wizerunki świętych. Leksykon atrybutów i symboli hagiograficznych*, Kraków 2009;
- Nikodem J., *Jadwiga. Król Polski*, Warszawa 2009;
- Nowacki D., *Trzy arcydzieła średniowiecznego złotnictwa: krzyż z koron, herma św. Zygmunta, relikwiarz na głowę św. Stanisława*, [w:] *Urbs celeberrima. Księga pamiątkowa na 750-lecie lokacji Krakowa*, red. A. Grzybkowski, Z. Żygulski jun., T. Grzybkowska, Kraków 2008, s. 282–307.
- Plezia M., *Dookoła sprawy świętego Stanisława. Studium źródłoznawcze*, Kraków 2003;
- Wyrozumski J., *Królowa Jadwiga. Między epoką piastowską i jagiellońską*, Kraków 2006.

SKARBY EPOKI PIĄSTÓW

Wystawa w 700. rocznicę
koronacji Władysława Łokietka

WSPÓŁORGANIZATORZY

ZAMEK KRÓLEWSKI
NA WAWELU
www.wawel.krakow.pl

Parafia Archikatedralna
św. Stanisława B. M. i św. Wacława M.
www.katedra-wawelska.pl

PARTNER
WYSTAWY

PATRONI
MEDIALNI

STAŁY PATRON MEDIALNY

DZIENNIK POLSKI

SPOTKANIA
Z ZABYTKAMI

• **zdjęcia i ilustracje – domena publiczna:**

https://pl.wikipedia.org/wiki/God%C5%82o_Polski#/media/Plik:Coat_of_Arms_of_the_Polish_Crown.svg

<https://www.franciszkanie.pl/artykuly/grzegorz-ix>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Boles%C5%82aw_IV_K%C4%99dzierzawy#/media/Plik:Boleslaw_IV_Kedzierzawy.jpg

<https://cyryl.poznan.pl/obiekt/47219/obraz-edwarda-brzozowskiego-boleslaw-chrobry-i-otton-iii-u-grobu-sw-wojciecha-w-zlotej-kaplicy-w-katedrze>

https://pl.wikipedia.org/wiki/%C5%9Awi%C4%99ty_Wojciech#/media/Plik:Death_of_Saint_Adalbert_of_Prague,_Gniezno_Doors_ca._1170.png

https://pl.wikipedia.org/wiki/Piotrowin#/media/Plik:Sanctus_Sanislaus.JPG

<https://wachtyrz.eu/herb-slaska/>

https://pl.wikipedia.org/wiki/%C5%9Awi%C4%99ta_Kinga#/media/Plik:Kinga_w%C4%99gierska.jpg

https://pl.wikipedia.org/wiki/Racjona%C5%82#/media/Plik:Rationale_of_Saint_Queen_Jadwiga_of_Poland.PNG

https://commons.wikimedia.org/wiki/Uniwersytet_Jagiello%C5%84ski#/media/File:Herb_Uniwersytetu_Jagiello%C5%84skiego.svg

<https://www.bn.org.pl/download/image/1460042677.png>

• **grafika wektorowa – pozostałe ilustracje: baza bezpłatnych ilustracji** <https://pixabay.com/pl/>